

Wetenschappelijk Onderzoek- en
Datacentrum

Kennisbericht

Alleenstaande minderjarige vreemdelingen naar Nederland

Het verhaal achter de cijfers

Kennisbericht

Alleenstaande minderjarige vreemdelingen naar Nederland

Het verhaal achter de cijfers

I. Kulu-Glasgow

J.M.D. Schans

De inhoud van dit rapport geeft niet het standpunt van de Minister van Justitie en Veiligheid weer.

© WODC, 2023

Alle rapporten van het WODC zijn gratis te downloaden van [WODC Repository](#).

Inhoud

	Over dit kennisbericht	5
1	Inleiding	7
1.1	Aanleiding en doel	7
1.2	Onderzoeksvragen en methode	7
1.2.1	Methode	7
1.3	Beleidscontext en maatschappelijke relevantie	8
2	Fluctuaties in het aantal alleenstaande minderjarige vreemdelingen in Nederland en veranderingen in de samenstelling	9
2.1	Instroom van AMV's door de jaren heen	9
2.2	Mogelijke verklaringen voor de (huidige) fluctuaties in de instroom van AMV's en de verandering in de samenstelling	13
2.2.1	Ontwikkelingen in het land van herkomst en in de regio	13
2.2.2	Strengere grenscontroles in Europa	13
2.2.3	Veranderende duur en complexiteit van de reisroutes	15
2.2.4	Overige factoren	15
3	Mogelijke redenen waarom alleenstaande minderjarige vreemdelingen naar Nederland komen	16
3.1	Beoogde bestemming voor vertrek en factoren die van invloed zijn in welk Europees land de jongeren terechtkomen	16
3.2	Redenen om naar Nederland te komen	17
3.2.1	Nederland als een veilig land	17
3.2.2	Rol van mensensmokkelaars	18
3.2.3	Positieve imago van Nederland	19
3.2.4	Imago van Nederland betreffende verschillende procedures in vergelijking met andere westerse landen	19
3.2.5	Nederland als transitieland	20
3.2.6	Sociale netwerken/diaspora	20
3.2.7	Toeval	21
3.2.8	Vage positieve associaties	21
4	Conclusies	22
	Literatuur	25

Over dit kennisbericht

Dit kennisbericht gaat over het toegenomen aantal alleenstaande minderjarige vreemdelingen (AMV's) dat in Nederland asiel aanvraagt. In 2022 en in 2023 lag dat aantal hoger dan in de voorgaande jaren (respectievelijk 4.205 en 4.803 (tot en met oktober)). Vanuit beleid werd de wens geuit te onderzoeken waarom deze aantallen stijgen, aangezien deze verhoogde instroom veel druk legt op de opvangcapaciteit en uitvoerende instanties als COA en Nidos.

In 2018 heeft het WODC ook een onderzoek gepubliceerd naar de toenmalige hoge instroom van AMV's in 2015 en de beweegredenen van AMV's om naar Nederland te komen (Kulu-Glasgow, Noyon & Smit, 2018). Er is daarom besloten in eerste instantie een kennistafel te organiseren om na te gaan wat de mogelijke oorzaken zijn van de huidige toename in aantallen en of de redenen waarom AMV's in Nederland terecht komen nu anders zijn dan die in 2015. Het gaat hier om een exploratief onderzoek waarmee een beeld geschetst wordt van de mogelijke verklaringen achter de recente verhoogde instroom. Hoewel we hier een breed palet aan redenen naar voren brengen, wil dat uiteraard niet zeggen dat er geen andere oorzaken zijn die in ons kleinschalige onderzoek niet naar voren zijn gekomen.

Dit kennisbericht zet de belangrijkste bevindingen uit deze kennistafel en bevindingen uit het toenmalige onderzoek en enkele recente onderzoeken op een rij.

Belangrijkste bevindingen

- Historisch gezien fluctueert de instroom van AMV's sterk. Er is nu een toename te zien maar ook in 2000 en 2015 kwamen er sterk hogere aantallen AMV's naar Nederland.
- De samenstelling naar land van herkomst verschilt sterk door de jaren heen. Waar in 2000 de meeste AMV's nog uit Sierra Leona, Angola en Guinee kwamen, kwam het grootste deel in 2015 uit Syrië, Eritrea en Afghanistan. Recentelijk zijn daar jongeren uit Somalië, Jemen, Soedan en Irak bijgekomen.
- De redenen voor de verhoogde instroom van AMV's zijn divers en niet altijd specifiek alleen voor hen:
 - de verslechterde situatie in bepaalde landen van herkomst (bijvoorbeeld Jemen, Irak, Somalië, Soedan Afghanistan) zorgt over het algemeen voor meer vluchtelingen;
 - de steeds verder verslechterende situatie in de landen in de regio waar jongeren en/of hun families in de afgelopen jaren in eerste instantie naar toe gevlucht waren (met name Turkije, Libanon, Ethiopië en Israël), en de afnemende internationale hulp zorgen ervoor dat meer mensen alsnog proberen door te reizen naar Europa;
 - strengere grenscontroles in Europa, pushbacks en de complexiteit van het migratietraject in Europa en de reisroutes in de regio (met name Libië) zorgen voor vertragingseffecten en een hiermee samenhangende mogelijke inhaalslag die zich nu openbaart.
- Bovenstaande redenen kunnen er in bepaalde gevallen voor zorgen dat AMV's uitgekozen worden door familie om vooruit te reizen met als doel gezinshereniging aangezien zij:

- anders dan volwassenen niet worden teruggestuurd naar het eerste EU-land waar ze ingereisd zijn of een asielaanvraag gedaan hebben;
- als adolescenten in staat zijn risico's te nemen en kunnen doorzetten tijdens een steeds gevaarlijker geworden reis terwijl vaders kunnen achterblijven om voor het gezin te zorgen.
- Beweegreden verschillen echter sterk tussen en zelfs binnen nationaliteitsgroepen, niet alle jongeren hebben gezinshereniging als doel: Syrische en Irakese jongeren (en/of hun ouders) ambiëren vaker gezinshereniging. Onder Afrikaanse jongeren komt dat minder vaak voor.
Bovendien geldt dat in alle samenlevingen waar jongeren beperkt worden in hun gedrag door religie of conservatisme, jongeren vaker zelf weg gaan en geen gezinshereniging ambiëren.
Jongeren zien Nederland vaak niet specifiek als de beoogde bestemming bij vertrek (Syrische jongeren zijn hierop een uitzondering). De reisroute is complex en niet lineair, en de overwegingen van jongeren veranderen steeds tijdens de reis die afhankelijk is wat de jongeren tegenkomen in verschillende landen en horen van hun netwerk.
- Er is geen sprake van één aanwijsbare oorzaak waarom jongeren specifiek in Nederland terechtkomen: veiligheid, mensensmokkelaars, positieve imago van Nederland als een tolerante, vrije samenleving met respect voor mensenrechten, positieve imago van Nederland met betere toekomstmogelijkheden, imago van Nederland betreffende verschillende procedures in vergelijking met andere Westerse landen, sociale netwerken en diaspora, en vage positieve associaties kunnen allemaal een rol spelen. De redenen veiligheid en sociale netwerken zijn wel veelvuldig genoemd door de experts.

1 Inleiding

1.1 Aanleiding en doel

In de afgelopen vijftien jaar fluctueert het aantal alleenstaande minderjarige vreemdelingen (AMV's) dat in Nederland een asielaanvraag doet. Tussen 2008 en 2022 kwamen er gemiddeld 1.400 AMV's per jaar naar Nederland, met enkele piekjaren in de instroom: in 2015 vroegen er 3.860 AMV's asiel aan in ons land, waarna de aantallen min of meer stabiliseerden. Het aantal AMV's dat naar Nederland komt neemt weer toe sinds 2021. In het jaar 2022 en in 2023 – in de periode januari tot en met november –, lag het aantal asielaanvragen van AMV's hoger dan dat tijdens de piek van 2015 (respectievelijk 4.205¹ en 5.412 (IND, 2023)). Daarnaast zien we dat de samenstelling van de meest voorkomende nationaliteiten van jongeren die naar Nederland komen verandert.

In het verleden heeft het WODC een onderzoek uitgevoerd naar de instroom van AMV's in het piekjaar in 2015 en de beweegredenen van AMV's om naar Nederland te komen (Kulu-Glasgow, Noyon & Smit, 2018). Het huidig vooronderzoek heeft als doel om na te gaan wat de mogelijke oorzaken zijn van de huidige piek in het aantal AMV's en of de redenen waarom ze in Nederland terecht komen andere oorzaken kent dan tijdens de piek uit 2015.

1.2 Onderzoeksvragen en methode

De centrale vragen van dit onderzoek zijn:

- 1 Wat kan er gezegd worden over de redenen van de recente toename in de instroom van AMV's en de veranderingen in de samenstelling van de groep?
- 2 Wat zijn de redenen voor AMV's om in Nederland terecht te komen? Is het aannemelijk dat deze redenen anders zijn voor de huidige piek dan die voor in 2015?

1.2.1 Methode

Dit vooronderzoek is gebaseerd op inzichten uit een quick-scan van de recente literatuur en een kennistafel.

Aan de kennistafel deden veertien deelnemers mee. De deelnemers zijn uitgenodigd vanwege hun expertise en met oog op de variatie in hun achtergrond en organisaties.

Deze waren experts uit wetenschap en praktijk uit de volgende organisaties:

- Centraal Orgaan opvang asielzoekers (COA)
- Immigratie en Naturalisatie Dienst (IND)
- Internationale Organisatie voor Migratie (IOM)
- Nieuwlander
- Stichting Nederland voor Jezidis
- Stichting Nidos
- Stichting Samah
- UNHCR – Nederland
- Universiteit van Amsterdam
- Universiteit van Gent

¹ <https://opendata.cbs.nl/StatLine/#/CBS/nl/dataset/82045NED/table?ts=1701094577196>; laatst geraadpleegd november 2023.

- Rijksuniversiteit van Groningen
- Verwey-Jonker Instituut
- VluchtelingenWerk Nederland (VWN)
- Vrije Universiteit Amsterdam

Op één persoon na stonden alle deelnemers in direct contact met AMV's die recentelijk en/of eerder naar Nederland zijn gekomen of hebben onderzoek gedaan onder de doelgroep.² De meeste deelnemers hadden ook kennis van de situatie in het verleden, met name van 2015. De deelnemers kregen van tevoren informatie over de instroom van AMV's in recentere jaren en bespreekvragen ter voorbereiding. Aan de bijeenkomst werd een dagdeel besteed.

Het moet opgemerkt worden dat het hier om een exploratief onderzoek gaat dat vooral gebaseerd is op de ervaringen en kennis van de deelnemers van de kennistafel waarmee een beeld geschetst wordt van de mogelijke verklaringen achter de recente verhoogde instroom. Hoewel we hier een breed palet aan redenen naar voren brengen, wil dat uiteraard niet zeggen dat er geen andere oorzaken zijn die in ons kleinschalige onderzoek niet naar voren zijn gekomen.

1.3 Beleidscontext en maatschappelijke relevantie

De toegenomen instroom in combinatie met de beperkte doorstroom legt volgens de demissionaire staatssecretaris druk op de asielketen en de verschillende (uitvoerings-) organisaties (bijv. COA, Nidos, IND) en gemeenten (*Kamerstukken II 2022/23*, 19637, nr. 3006). Vanwege de capaciteitsproblemen in de opvang van AMV's heeft het demissionaire kabinet een aantal maatregelen genomen. Zo is bijvoorbeeld de leeftijd waarop AMV's naar een AZC voor volwassenen kunnen instromen van 18 jaar tijdelijk verlaagd naar 17 jaar en 9 maanden ondanks het feit dat deze maatregel onwenselijk werd geacht wat betreft de zorg en begeleiding van deze bijzonder kwetsbare groep. AMV's van wie de asielaanvraag is ingewilligd, hebben vanaf 1 januari 2023 wel recht op verlengde begeleiding tot 21 jaar mits zij er behoefte aan hebben (*ibid.*).

Maatschappelijk zijn er ook zorgen, als gevolg van de structurele overbezetting van de opvang, en over het tekort schieten van de begeleiding. In dit kader signaleerden diverse Inspecties verschillende keren dat er zich uiteenlopende problemen voordoen in de opvang van deze groep in Ter Apel (en in de noodopvang en crisisnoodopvang-locaties): zo zijn het welzijn en de fysieke en emotionele veiligheid van jongeren in het geding, ze kunnen niet op tijd een jeugdbeschermer toegewezen krijgen en moeten langer wachten op een medische intake.³

² Die ene deelnemer bracht ook de ervaringen van de collega's in die wel in direct contact stond met jongeren.

³ Brief van de Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd mede namens de Inspectie Justitie en Veiligheid aan de staatssecretaris van Justitie en Veiligheid, 9 september 2022; Brief van de Inspectie Justitie en Veiligheid, mede namens de Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd, de Inspectie van het Onderwijs en de Nederlandse Arbeidsinspectie aan de staatssecretaris van Justitie en Veiligheid, 19 april, 2023; Brief van de Inspecteur-Generaal Inspectie Justitie en Veiligheid mede namens Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd aan alle partijen die een verantwoordelijkheid kunnen nemen in de opvang van asielzoekers, 31 oktober 2023).

2 Fluctuaties in het aantal alleenstaande minderjarige vreemdelingen in Nederland en veranderingen in de samenstelling

In dit hoofdstuk presenteren we eerst een kort overzicht van de instroom van alleenstaande minderjarige vreemdelingen (AMV's) in Nederland door de jaren heen en de mogelijke verklaringen voor deze fluctuaties, met een focus op de toegenomen instroom vanaf 2022. Ook gaan we in op de mogelijke redenen voor de veranderingen in de samenstelling van de recente instroom in vergelijking met die in 2015.

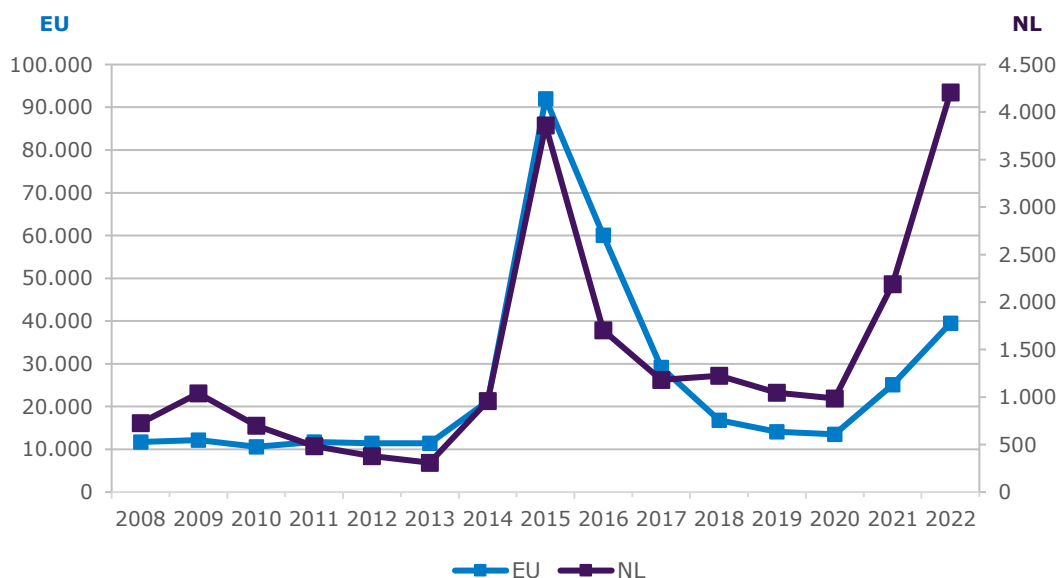
2.1 Instroom van AMV's door de jaren heen

Zoals in hoofdstuk 1 aangegeven is de ontwikkeling van het aantal AMV's in Nederland aan schommelingen onderhevig. Deze schommelingen door de jaren heen zijn over het algemeen in lijn met de schommelingen van het totale aantal eerste asielaanvragen, dat na het begin van de 21e eeuw tussen de 10.000 en 15.000 per jaar fluctueerde, met ook een piek in 2015 en 2022 (VWN, 2023). Het is opvallend dat in de piekjaren het aandeel AMV's in het totale aantal asielaanvragen hoger is dan dat in de jaren met een relatief lage totale instroom. Dat aandeel was in 2022 hoger dan in het piekjaar in 2015 (12% vs 9%). In 2023 januari tot en met november was dit percentage nog hoger (16%) en is ook het hoogste in de laatste vijftien jaar (cf. VWN, 2023). Daarnaast valt op dat ondanks een scherpe afname in het totale aantal eerste asielaanvragen tijdens de Covid-19 pandemie in 2020, het aantal eerste aanvragen van AMV's in dat jaar nauwelijks een daling kende.⁴

Figuur 2.1 laat de schommelingen zien in de laatste vijftien jaar in het aantal AMV's dat in Nederland een asielaanvraag heeft ingediend in vergelijking met de schommelingen in het aantal AMV's dat een aanvraag deed in de EU-landen in het algemeen. Nederland had in 2009 te maken met een relatief kleine piek in het aantal AMV's dat een eerste asielaanvraag indiende, vooral door Afghaanse en Somalische jongeren (VWN, 2010); die samen 65% van het cohort vormden (Kulu-Glasgow et al., 2018). Dat jaar was de toename in het aantal AMV's in Nederland in vergelijking met het jaar ervoor hoger dan de toename in de aantallen AMV's in de EU in het algemeen. Terwijl in 2012 en 2013 nog sprake was van een lichte stijging van het totale aantal AMV's in de EU, bleef het aantal AMV's in Nederland dalen en bereikte in 2013 een dieptepunt. Met een aantal rond de 300 vormden zij nog geen 2% van het totale aantal asielzoekers in dat jaar (zie Kulu-Glasgow et al., 2018, p. 32). In 2014 nam het aantal AMV's in Nederland weer toe met name vanwege Eritrese AMV's die internationale bescherming in Nederland zochten.

⁴ Het totaal aantal eerste asielaanvragen daalde van 22.533 in 2019 naar 13.673 in 2020. De eerste aanvragen van AMV's daalde in dezelfde periode van 1.046 naar 986 (IND, 2021).

Figuur 2.1 Ontwikkeling in het aantal AMV's (met een asielaanvraag) in de EU en Nederland tussen 2008-2022*

* Periode 2012-2022 voor 27 EU-landen; geraadpleegd op 14 november 2023; cijfers 2008-2011 geraadpleegd 29 maart 2018 (Kulu-Glasgow, et al. 2018). Tijdens het schrijven waren de jaarcijfers voor 2023 niet beschikbaar.

Bron: Statistics | Eurostat (europa.eu)

In 2015 was zowel in de EU-landen in het algemeen als in Nederland een scherpe toename te zien van het aantal AMV's die internationale bescherming zochten (in Nederland van 960 naar 3.860). In dat jaar nam Nederland de zevende plaats als bestemmingsland in, na Zweden, gevolgd door Duitsland, Hongarije, Oostenrijk, Noorwegen en Italië, wanneer er enkel rekening gehouden wordt met jongeren die een asielaanvraag indienen (zie box 1 voor een kanttekening).

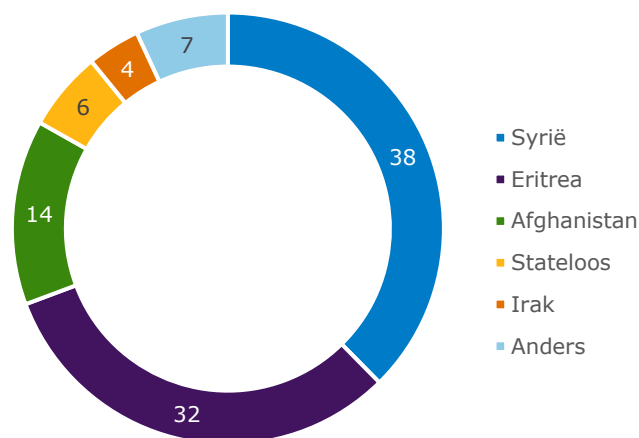
Box 1 Vergelijking met EU-lidstaten en AMV's buiten de asielprocedure

Bij deze Europese vergelijkingen is er echter een belangrijke kanttekening te maken: bij de gegevens van Eurostaat, gaat het om jongeren die een eerste asielaanvraag indienen.

In sommige Europese landen hoeven AMV's geen asielaanvraag in te dienen om een verblijfsvergunning te krijgen (bijvoorbeeld in Spanje, Italië en Frankrijk). Ze worden in het nationale kindbeschermingssysteem opgevangen. Er zijn echter geen Europese registraties beschikbaar om erachter te komen hoe groot deze groep precies is in Europa. Ook dienen in sommige gevallen jongeren die in het kindbeschermingssysteem zitten een asielaanvraag in wat als resultaat tot dubbele tellingen kan leiden. Hierdoor kunnen het daadwerkelijke aantal AMV's per Europees land anders zijn en geven vergelijkingen op Europees niveau een indicatief beeld (zie voor een uitgebreide verantwoording APM, 2023).

Het leeuwendeel van de jongeren die naar Nederland kwam, behoorde tot drie herkomstlanden: Syrië, Eritrea en Afghanistan (samen 84% van het totale aantal AMV's (zie figuur 2.2 voor de afzonderlijke percentages).

Figuur 2.2 Top-nationaliteiten AMV's, 2015 (%)

Bron: [StatLine - Alleenstaande minderjarige vreemdeling; nationaliteit, geslacht en leeftijd \(cbs.nl\)](#); geraadpleegd op 14 november 2023)

In 2016 en in de periode daarna daalt het aantal asielaanvragen van AMV's zowel in de EU als in Nederland en vanaf 2020 is er in beide gevallen weer een toename in deze aantallen waar te nemen. Het valt op dat in deze periode het aantal AMV's met een asielaanvraag in Nederland scherper toeneemt dan in de EU-landen in het algemeen. In 2022 ontving Oostenrijk met 13.275 AMV's het hoogste aantal AMV's, gevolgd door Duitsland (7.275 AMV's). Nederland nam met 4.205 AMV's de derde plaats in de EU. Daarnaast behoorden België (met 3.840 AMV's), Bulgarije (3.370 AMV's) en Griekenland (met 2.820 AMV's) tot de top-bestemmingslanden waar AMV's een asielaanvraag indienden. In al die landen waren de aantallen hoger dan in 2021, met de hoogste toename in Oostenrijk. In 2023 in de periode januari tot en met september ontving Duitsland veruit de meeste AMV's (10.895). Na Oostenrijk (4.205 AMV's) nam Nederland alweer de derde plaats (4.030 AMV's), gevolgd door Bulgarije (2.990 AMV's) en België (1.865 AMV's).

In 2022 komt het overgrote deel van de AMV's in Nederland uit Syrië, Eritrea, Somalië, Jemen en Afghanistan (zie figuur 2.3 voor de afzonderlijke percentages). Het valt op dat in dat jaar ruim de helft van het 2022-cohort uit Syrische AMV's bestaat (met een toename in de verdubbeling van de aantallen van 1.078 in 2021 naar 2425 in 2022)⁵, met een lager aandeel van Eritrese jongeren (maar wel met een toename in de aantallen van 235 in 2021 naar 605 in 2022). In 2023, in de periode januari tot en met november, komen alweer bijna de helft van de AMV's uit Syrië (zie figuur 2.4), met een wat stijging in de aantallen maar nu met Irakese en Soedanese AMV's in de top-5. Het valt op dat Irakese en Somalische AMV's ongeveer twee decennia geleden ook (regelmatig) tot de top-5 nationaliteiten behoorden (tussen 2003-2009) (Staring & Aarts, 2010).

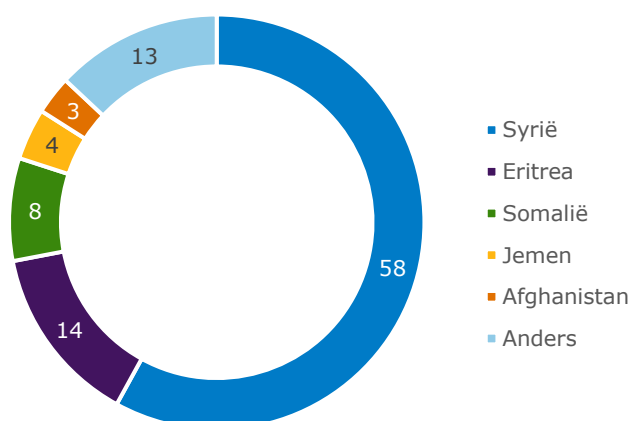
Alleen rekening houdend met de jongeren die een asielaanvraag indienen in Europa, behoorde Nederland in 2022 en in de periode januari tot en met september 2023 tot de top-drie bestemmingslanden.⁶

⁵ [StatLine - Alleenstaande minderjarige vreemdeling; nationaliteit, geslacht en leeftijd \(cbs.nl\)](#); geraadpleegd op 14 november 2023)

⁶ Annual asylum statistics - Statistics Explained (europa.eu).

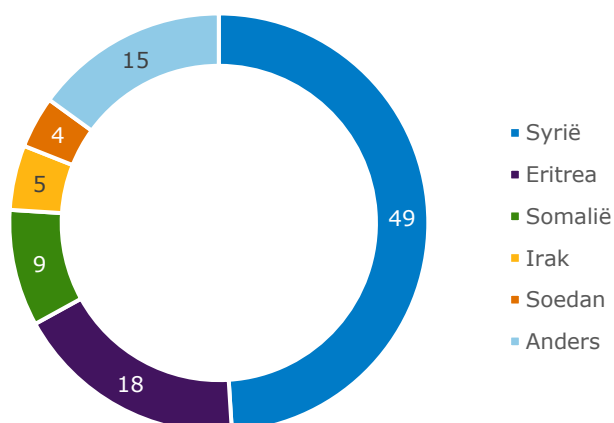
De bovengenoemde piekjaren in de laatste vijftien jaar zijn echter niet uniek voor Nederland. De hoogste instroom van AMV's vond plaats in het jaar 2000, toen 6.705 AMV's in Nederland internationale bescherming zochten. De top herkomstlanden waren – in volgorde van grootte – Angola, Guinee en Sierra Leone (VWN, 2010) landen die we in de huidige instroom niet meer in de top-tien zien.

Figuur 2.3 Top-nationaliteiten AMV's, 2022 (%)

Bron: [StatLine - Alleenstaande minderjarige vreemdeling; nationaliteit, geslacht en leeftijd \(cbs.nl\)](https://statline.cbs.nl); geraadpleegd op 14 november 2023)

Figuur 2.4 Top-nationaliteiten AMV's, 2023, januari tot en met november (%)

Bron: IND, 2023

2.2 Mogelijke verklaringen voor de (huidige) fluctuaties in de instroom van AMV's en de verandering in de samenstelling

2.2.1 *Ontwikkelingen in het land van herkomst en in de regio*

Volgens de deelnemers van de kennistafel heeft wat er buiten de grenzen van Europa gebeurt impact op de fluctuaties in het aantal en de nationaliteiten van AMV's dat naar Europa en naar Nederland komt. Zo zijn de situatie in het land van herkomst en de mogelijkheden voor opvang in de regio twee belangrijke factoren die de immigratie van alleenstaande minderjarige vreemdelingen (en ook de volwassenen) naar Europa beïnvloeden.

In het land van herkomst spelen factoren zoals recente burgeroorlogen die woeden in Jemen en Soedan, in combinatie met honger en armoede een rol. Daarnaast zijn de aanwezigheid van radicale/onderdrukkende regimes, zoals de Islamitische Staat in Syrië of het Taliban-regime in Afghanistan, en politiek en etnisch geweld in Irak, belangrijke push-factoren. De eerdergenoemde hoogste instroom van AMV's die in 2000 plaatsvond in Nederland werd veroorzaakt door de verslechterde veiligheids-situatie in Angola, Guinee, Sierra Leone en China (VWN, 2010). Het aantal AMV's uit de bovengenoemde landen daalde in latere jaren als gevolg van verbeteringen in de oorspronkelijke situatie, zoals het einde van de burgeroorlogen in Angola, Guinee en Sierra Leone (VWN, 2010, 2022). In een recent onderzoek van het Verwey-Jonker Instituut werd genoemd dat de veiligheidssituatie onder andere in landen van herkomst de grootste invloed heeft op asielmigratie in het algemeen (Kahmann et al., 2023).

Naast de situatie in het land van herkomst zelf zijn de relaties tussen de landen in de regio en de verslechtering van de situatie in derde landen in de regio belangrijk in de migratie naar Europa. In het kader van de toegenomen instroom in 2015 wordt als voorbeeld de veranderende verhoudingen tussen Eritrea en Israël – voorheen een bestemmingsland voor Eritrese migranten – genoemd. Door de verslechtering van de verhoudingen tussen de twee landen in de periode daarna en door de deportatie van de Eritreeërs uit Israël, zagen veel jongeren toen Europa als een alternatieve bestemming. Ook het verslechterde klimaat voor Eritrese vluchtelingen in Ethiopië vanwege de oorlog met Tigray wordt als reden genoemd waarom recentelijk meer Eritrese jongeren hun toevlucht in Europa zoeken. In Turkije en Libanon zijn de verslechterende economische situatie, het strengere beleid voor vluchtelingen en de toenemende discriminatie van, en xenofobie tegenover Syrische vluchtelingen als redenen genoemd voor de afnemende mogelijkheden in deze landen voor jongeren om te studeren en te werken. Ook het gevoel van algehele onveiligheid is een belangrijke reden dat Syriërs die sinds 2015 in deze landen gevestigd zijn, recentelijk toch naar Europa reizen. Volgens de ervaringen van een expert komen Syrische jongeren momenteel inderdaad vaak vanuit een derde land in de regio waar ze lang hebben gewoond – in tegenstelling tot het 2015-cohort jongeren dat vaak direct vanuit Syrië naar Nederland is gekomen (zie ook Kulu-Glasgow et al., 2018).

2.2.2 *Strengere grenscontroles in Europa*

Volgens experts spelen de huidige strengere grenscontroles aan de buitengrenzen van de EU in vergelijking met 2015-2016 een rol in de verklaring van de toename van het aantal AMV's in Nederland en in Europa in het algemeen.

In de Dublinverordening zijn er namelijk procedurele waarborgen opgenomen voor AMV's vanwege hun bijzondere kwetsbaarheid. Als een AMV in Nederland asiel aanvraagt, wordt eerst onderzocht of gezinsleden of familie van de jongere in een andere Europese lidstaat wettig verblijf hebben. In dat geval kan in belang van het kind bepaald worden dat die lidstaat verantwoordelijk is voor de inhoudelijke behandeling van de asielaanvraag.⁷ Bij het ontbreken van gezins- of familieleden in een andere lidstaat, wordt een minderjarige vanwege zijn bijzondere kwetsbaarheid niet teruggestuurd naar de eerste lidstaat van inreis of van de eerste asielaanvraag.⁸ Dit in tegenstelling tot meerderjarigen, die wel teruggestuurd kunnen worden. Hierdoor kunnen de kinderen zich in vergelijking met volwassenen 'makkelijker' bewegen binnen Europa en worden zij door hun ouders soms vooruitgestuurd met het doel van gezinshereniging. Experts beklemtonen echter dat dit niet voor alle nationaliteitsgroepen geldt en dat niet alle AMV's gezinshereniging als doel hebben bij vertrek. In verband met de rol van gezinshereniging werd vooral de Syrische groep naar voren gebracht, die zoals boven genoemd door de verslechterde situatie in Turkije op zoek is naar betere toekomstmogelijkheden voor het gezin. Omdat de reisroute naar Europa gevaarlijk is – vooral vanwege de gevaarlijke overtocht van Turkije naar Griekenland, verhalen die rondgaan over de ontberingen in Griekenland en de pushbacks, neemt het gezin aan dat het kind, meestal de oudste zoon, de moeilijke reis aan kan en het steeds opnieuw kan proberen om Europa te bereiken of binnen Europa de grenzen over te steken. Daarnaast blijft de vader achter om de rest van het gezin te beschermen en daarvoor te zorgen (zie voor dit punt ook IND, 2022). In het geval dat de vader vooruit zou reizen is het voor het kind niet mogelijk om voor de rest van het gezin te zorgen. Als het hele gezin of de moeder met kinderen zou weggaan, wordt het risico op uitbuiting onderweg als groot beschouwd. Naast de Syrische groep zijn ook de Irakese jongeren genoemd als groep waarbij over het algemeen de wens om gezinshereniging een rol speelt.

Echter is ook benadrukt dat, in alle samenlevingen waar jongeren heel erg beperkt worden door conservatisme of religie, de jongeren ook zelf beslissen om weg te gaan en er zijn jongeren onder deze groepen die helemaal geen gezinshereniging willen omdat ze ook door hun eigen familie beperkt worden in hun gedrag. Daarnaast zijn er ook ouders die hun kinderen naar Europa sturen omdat ze niet willen dat hun kinderen onder zo'n regime leven, zonder gezinshereniging te ambiëren. Eritrese jongeren vertrekken bovendien vaak zonder hun ouders te informeren (zie ook Kulu-Glasgow et al., 2018; Belloni, 2020). Dat geldt ook voor Somalische jongeren. Er wordt gedeeld dat, over het algemeen voor Afrikaanse jongeren gezinshereniging minder vaak een doel op zich is en dat zij zich vaker juist proberen te onttrekken aan traditionele familieverwachtingen. Zoals boven genoemd geldt dit dus ook voor jongeren uit andere landen die uit een conservatieve omgeving komen.

In lijn met deze bevindingen komt in een recent onderzoek door IND naar voren dat volgens een aantal IND-medewerkers de Syrische en Irakese jongeren vaker naar Nederland komen met wens op gezinshereniging (IND, 2022). Dezelfde studie laat ook zien op basis van registraties dat het aantal Syrische AMV's dat in 2021 gezinshereniging heeft aangevraagd het hoogst is vergeleken met Eritrese, Irakese en

⁷ Als gevolg van de Dublin III regeling wordt, in gevallen waar een AMV zich met zijn ouders of andere familie leden die eerder naar een EU-land heeft gereisd wil herenigen, de asielaanvraag van de AMV door de lidstaat afgehandeld waar de ouders/familieleden al een legale verblijf hebben en dat het in de best-interest van de minderjarige is om zich met hen te herenigen. In gevallen wanneer er meerdere familieleden aanwezig zijn in verschillende lidstaten, moet er beoordeeld worden in welk lidstaat de best interest van de minderjarige gerealiseerd kan worden (Melissourgou et al., 2023).

⁸ In het kader van de Dublinverordening nr. 604/2013, artikel 8 en het arrest van het EU-Hof van Justitie van 6 juni 2023, in zaak C-648-11.

Afghaanse AMV's die in veel mindere mate als referent hebben opgetreden voor een nareis aanvraag. Ook steeg in de periode 2017-2021 het aandeel van de nareisaanvragen door Syrische AMV's in het totale aantal nareisaanvragen door AMV's (van 22% in 2017 naar 60% in 2021), terwijl het aandeel Eritrese AMV's in dezelfde periode juist afnam (67% in 2017 naar 11% in 2021) (ibid).

2.2.3 *Veranderende duur en complexiteit van de reisroutes*

Experts benadrukken dat de reisroutes, in vergelijking met 2015, langer en complexer zijn geworden. Doordat veel grenzen tijdens Covid-19 in 2020 dicht zijn gegaan en door de strengere grenscontroles, zijn de jongeren die recentelijk naar Nederland komen veel langer onderweg dan hun leeftijdsgenoten die bijna een decennia eerder naar Nederland kwamen. Ze bereiken West-Europa via twee routes: via Libië (en Italië) en via Oost-Europa. In dit verband is genoemd dat dit vooral opmerkelijk is bij Syrische en Eritrese AMV's. Eritrese jongeren hebben tegenwoordig een langer 'verblijf' in Libië waar jongeren vaak gevangen zijn genomen en zijn vastgehouden. Volgens recent onderzoek van de Universiteit van Gent onder 300 AMV's zijn de jongeren vaak wel 1,5 tot 3 jaar onderweg van hun land van herkomst naar Europa. Het hele migratietraject, ook binnen Europa is heel lang, complex en chaotisch, met verschillende tussenstops, waarbij jongeren soms teruggestuurd worden naar het land van herkomst en het opnieuw proberen (zie ook Derluyn et al., 2022; Orsini et al., 2023). Dit laat zien dat het migratietraject allesbehalve lineair is, waardoor de reis mede door de strengere grenscontroles aan de Oost-Europese grens nog langer duurt en er sprake is van een 'vertragingseffect' in de instroom. Er werd naar voren gebracht dat Covid-19 zelf niet bijgedragen heeft aan dit vertragingseffect (behalve door de gesloten grenzen). In het onderzoek van de Universiteit van Gent verklaarden de jongeren dat zij onderweg niets van Covid-19 gemerkt hebben. In een recent internationaal onderzoek van het WODC naar rondreizende AMV's werd ook door een Spaanse professional genoemd dat tijdens de pandemie deze groep AMV's opvallend mobiel bleef (zie Kulu-Glasgow et al., 2023).

In verband met dit 'vertragingseffect' werd ook genoemd dat in (minder voorkomende) gevallen waar de jongeren zich bij een familielid willen voegen dat al in een Europees land woont, de Dublin procedure in het kader van gezinshereniging in de praktijk soms lang kan duren waardoor jongeren 'vertraagd' verder in Europa kunnen reizen. Dit ondanks de bestaande procedurele waarborgen ten aanzien van het belang van het kind.

2.2.4 *Overige factoren*

Volgens de experts spelen naast de bovengenoemde factoren nog andere redenen een rol in de recentelijk toegenomen instroom van AMV's naar Europa:

- afnemende internationale hulp: de internationale hulp voor derde landen in de regio neemt af waardoor de situatie in de regio nog meer verslechtert; hierdoor zoeken de jongeren (en ook volwassenen) hun toevlucht in Europa.
- het vluchtelingenbeleid en de opvang in de regio: er zijn momenten waarop vluchtelingen niet uit de vluchtelingenkampen mogen; als ze er wel uit mogen, reizen ze door naar Europa.

3 Mogelijke redenen waarom alleenstaande minderjarige vreemdelingen naar Nederland komen

In dit hoofdstuk gaan we eerst kort in op de factoren die over het algemeen invloed hebben op de keuze van een bestemmingsland en op de vraag of Nederland oorspronkelijk een beoogde bestemming is voor vertrek voor AMV's die naar Nederland komen. Daarna presenteren we de redenen hoe en waarom de jongeren in Nederland terechtkomen.

3.1 Beoogde bestemming voor vertrek en factoren die van invloed zijn in welk Europees land de jongeren terechtkomen

Deelnemers van de kennistafel onderstrepen het feit dat er belangrijke verschillen zijn in of jongeren voor vertrek een bestemmingsland op het oog hebben. Deze informatie komt overeen met het eerder onderzoek van het WODC onder het 2015 cohort waar Syrische, Eritrese en Afghaanse jongeren waren geïnterviewd. Dat onderzoek liet zien dat veel jongeren zonder een beoogde bestemming waren vertrokken of beoogden om naar 'Europa' te gaan. Ook volgens Allsopp (2017) migreren veel jongeren zonder een duidelijk land in gedachten en bepalen zij hun voorkeursbestemming terwijl ze onderweg zijn of omdat hun ambities niet worden verwezenlijkt op de oorspronkelijke migratiebestemming (geciteerd in Uzureau et al., nog te verschijnen).

Experts benadrukken dat, over het algemeen de migratietrajecten of -plannen steeds gedurende de reis veranderen en jongeren onderweg steeds nieuwe beslissingen nemen vanwege verschillende redenen, zoals de grenscontroles, advies of informatie gekregen van hun peers en/of door mensen die ze toevallig onderweg ontmoeten. Deze informatie of advies kan soms misleidend of incorrect zijn (zie ook Orsini et al., 2023).

Zoals eerder in hoofdstuk 2 is vermeld, wordt genoemd dat het migratietraject in Europa erg complex is geworden en de jongeren daardoor heel lang onderweg zijn. Daarnaast is dit traject vrij heterogeen. Het is sterk bepalend voor de eindbestemming wat de mogelijkheden in bepaalde landen zijn; als jongeren in een land waar ze oorspronkelijk dachten te gaan blijven toch geen kansen krijgen of de grenzen zijn afgesloten waardoor ze niet verder door kunnen, geven ze hun beoogde bestemming op (zie ook Derluyn et al., 2022). Over het algemeen is de vraag welke grenzen makkelijker over te steken zijn, een bepalende factor in waarom jongeren in een bepaald land eindigen. Bijvoorbeeld, kan een jongere die eigenlijk naar Duitsland wil maar in Griekenland vastzit, beslissen toch in Griekenland te blijven. In zulke gevallen eindigt het migratietraject van de jongeren. Daarnaast spelen een groot scala aan factoren zoals de aanwezigheid van familie- en overige sociale netwerken als hulpbronnen (of in sommige gevallen juist het gebrek aan ondersteuning door familieleden), leefomstandigheden in de opvang en de aanwezigheid van formele zorg en begeleiding, duur en complexiteit van de legale procedures inclusief het verkrijgen van een verblijfsvergunning, taal en onderwijsmogelijkheden een rol in dit complexe migratie traject in Europa (zie Derluyn et al, 2022; Uzureau et al., nog te verschijnen). Zo blijkt uit het onderzoek van Uzureau et al. (ibid) dat na aankomst in Italië de meerderheid van de respondenten (32 van de 39) doorreisde naar elders in Europa. Een deel van de respondenten (uit Eritrea, Ethiopië, Soedan en Somalië) hadden een beoogde bestemming elders dan Italië (bijv. vanwege aanwezigheid van familie in

Noorwegen). Daarom hadden ze weinig interesse in de mogelijkheden in Italië of om daar asiel aan te vragen. Meerdere jongeren waren daarnaast gebonden aan verwachtingen van de familie en verplichtingen voor degenen die thuis waren gebleven. De slechte economische situatie in die tijd in Italië en de verschillen in de asiel- en zorg-/welvaartsystemen binnen Europa leidden tot hun vastberadenheid om verder door te reizen.

Het blijkt uit zowel het onderzoek van het WODC uit 2018 als uit de kennisbijeenkomst dat bijvoorbeeld Eritrese jongeren (net als in net hier genoemde onderzoek bleek voor Afghaanse jongeren) vaak bij vertrek niet weten waar ze terecht willen komen. Hun doel is simpelweg het vertrekken vanuit Eritrea en verder werken ze hun migratietraject niet uit. Het WODC-onderzoek liet zien dat dat pas gebeurt als ze eenmaal de grens oversteken naar Ethiopië of als ze in Europa aangekomen zijn. Tijdens de kennistafel is naar voren gebracht dat er veel Eritrese en ook Somalische jongeren zijn die naar Nederland zijn gekomen terwijl ze nog nooit van Nederland of andere Europese landen hebben gehoord; sommigen dachten zelfs dat Europa één land was.

Zowel uit het eerdere WODC-onderzoek als uit de informatie uit de kennistafel blijkt dat Syrische AMV's hier een uitzondering vormen: de beoogde bestemming van Syrische jongeren die recentelijk naar Nederland kwamen was vaak Nederland, zoals het geval was bij de Syrische jongeren die tot het 2015-cohort behoorden. Familie- en sociale netwerken in verschillende Europese landen zijn voor hen een belangrijke bron van informatie en in de sociale media wordt in het Arabisch informatie over verschillende onderwerpen uitgewisseld, zoals wanneer men moet vertrekken, wanneer men van de IND krijgt te horen en/of hoe het gesteld is met sociale voorzieningen. Naast Nederland, is ook Zweden een beoogde bestemming voor deze groep jongeren (zie verder paragraaf 3.2).

Tijdens de kennistafel is ten slotte genoemd dat over het algemeen AMV's naar Europese landen gaan waar al grotere AMV-groepen zijn in vergelijking met andere landen.

3.2 Redenen om naar Nederland te komen

Tijdens de kennistafel hebben de experts verschillende redenen genoemd waarom AMV's uiteindelijk in Nederland belanden. Deze redenen komen vaak overeen met wat de jongeren in het 2015-cohort zelf hebben aangegeven (zie Kulu-Glasgow et al., 2018). Belangrijk om te benadrukken is dat er geen duidelijke rangschikking is in de redenen die hieronder gepresenteerd zijn, behalve dat veiligheid en sociale netwerken veelvuldig genoemd worden. Er spelen meerdere factoren tegelijk een rol in waarom jongeren uiteindelijk in Nederland terechtkomen.

Experts onderstrepen dat het heel belangrijk is om per nationaliteit te kijken wat de motieven van AMV's zijn om naar Nederland te komen omdat er daarin verschillen zijn. Tegelijkertijd kunnen ook binnen groepen verschillende redenen een rol spelen.

3.2.1 Nederland als een veilig land

Volgens een recent onderzoek van het Verwey-Jonker Instituut is voor asielmigranten, waaronder AMV's, veiligheid een primaire driver (Kahmann et al., 2023). Ook volgens de deelnemers van de kennistafel gaan veel jongeren van hun land van herkomst weg vanwege gebrek aan veiligheid – een belangrijke push-factor. Tegelijkertijd zijn ze op

zoek naar een veilig land wanneer ze eenmaal in Europa zijn. Volgens meerdere experts is de voornaamste reden waarom jongeren naar Nederland komen veiligheid. Ze noemen dat landen aan de buitengrenzen van Europa, in het bijzonder Griekenland, geen landen zijn waar jongeren beogen om zich te vestigen. Griekenland wordt door veel jongeren gezien als een land waar ze zich niet veilig voelen (en ook heel lang moeten wachten voor procedures). Een expert noemt ook dat volgens professionals in Griekenland het vinden van een veilig plek in Europa de belangrijkste beweegreden voor jongeren is. Omdat jongeren zich onveilig voelen in Oost-Europese landen, onder andere door geweld door de grenspolitie, reizen ze door in Europa totdat ze in een land terechtkomen waar ze zich veilig voelen, ook in hun persoonlijke leefomgeving en beslissen ze pas dan om te 'stoppen' met hun reis. Als voorbeeld van het op zoek zijn naar een veilig persoonlijke leefomgeving worden Eritrese en Somalische jongeren genoemd die uit een wankelende of zwakke gezinsstructuur komen en in het land van herkomst vaak op straat zwerven. Deze jongeren zijn op zoek naar een veilige leefomgeving en sommigen komen uiteindelijk in Nederland terecht.

3.2.2 *Rol van mensensmokkelaars*

In eerdere onderzoeken komt naar voren dat mensensmokkelaars een belangrijk rol spelen in waarom AMV's in Nederland terechtkomen. Voor sommige jongeren is de rol van mensensmokkelaars bepalend in waarom ze in Nederland eindigen, ook in gevallen waar hun beoogde bestemming niet Nederland was (bijv. Staring & Aarts, 2010; Kulu-Glasgow et al., 2018). Voor anderen is de rol van smokkelaars 'beperkt' tot het garanderen van aankomst in Europa en het functioneren als een bron van informatie over mogelijkheden in verschillende Europese landen, de grenscontroles, en over hoe jongeren zich moeten verstoppen voor de politie of andere autoriteiten. In sommige gevallen bieden ze hulp in natura (Kulu-Glasgow, 2018). In 2015 had Frontex een overzicht uitgebracht waarin smokkelaars Nederland vergelijken met vier andere Europese landen (Duitsland, Zweden, Noorwegen en Denemarken) met betrekking tot de duur van de gezinshereniging, het type verblijfsvergunning, de tijd om een verblijfsvergunning te verkrijgen, huisvesting en sociale voorzieningen (ibid).

In lijn met deze eerdere bevindingen geven experts ook nu aan dat het bepalen van de keuze van het bestemmingsland ook afhankelijk is van de rol die mensensmokkelaars spelen. Zo komen AMV's uit verschillende landen via Italië naar Nederland en veel van de jongeren geven aan dat naar welk land ze gaan afhankelijk is van de informatie die rondgaat over de smokkelroute en dat ze op basis van wat de mensensmokkelaars zeggen naar Nederland zijn gekomen.

Een expert noemt dat mensensmokkelaars een grotere rol spelen bij (West-)Afrikaanse jongeren – dat er bepaald wordt in welk land de jongeren uiteindelijk terechtkomen, en dat er weinig in veranderd is in de loop van jaren. Hierbij wordt de Eritrese groep als een voorbeeld genoemd. Daarentegen is de rol van mensensmokkelaars in die zin bijvoorbeeld weinig te zien bij Syrische jongeren.

Volgens de resultaten van het onderzoek van de Universiteit van Gent spelen de smokkelaars niet zo zeer een rol van begin tot eindbestemming, maar zijn er verschillende smokkelaars betrokken, die soms met elkaar verbonden zijn, die de jongeren van het ene naar andere land brengen (Derluyn et al., 2022) – een feit dat ook door jongeren van het 2015-cohort in Nederland was genoemd (Kulu-Glasgow et al., 2018).

3.2.3 *Positieve imago van Nederland*

Imago als een tolerante, vrije samenleving met respect voor mensenrechten

In verband met het op zoek zijn naar een veilige leefomgeving werd in het specifiek genoemd dat Nederland, in vergelijking met andere Europese landen een positief imago heeft als een veilig, tolerant land, met een goede reputatie op het gebied van mensenrechten. Dit is vooral van belang voor jongeren die vluchten uit conservatieve, religieuze of ondemocratische samenlevingen en in die zin op zoek zijn naar een betere toekomst. In dit verband worden als voorbeeld LHBTQI+-jongeren en de Afghaanse 'dancing boys' (Bacha Bazi)⁹ genoemd waarbij de jongeren kunnen aannemen dat de tolerante houding in de Nederlandse samenleving wat betreft mensenrechten ook een rol speelt in het asielbeleid. Daarnaast worden Irak en Noord-Syrië als voorbeelden gegeven als landen waaruit jongeren naar Nederland komen vanwege de vrees voor etnische, religieuze en politieke vervolging. In die gevallen kijken de jongeren naar in welk land ze hun rechten en vrijheden het beste kunnen uitoefenen en zichzelf kunnen zijn.

Imago met betrekking tot toekomstmogelijkheden

Het imago van Nederland als een land met goede mogelijkheden voor onderwijs en werkgelegenheid voor jongeren was een van de vaakst genoemde redenen om uiteindelijk naar Nederland te komen onder jongeren die tot het 2015-cohort behoorden (Kulu-Glasgow-2018). Tijdens de kennistafel werden deze factoren ook als redenen naar voren gebracht. Veel jongeren willen niet alleen overleven en veilig zijn, maar uiteindelijk ook een goede toekomst hebben, waarbij ze kunnen studeren en geld kunnen verdienen. Volgens een expert, nemen ze zelfs de lange duur van de procedures voor lief zolang er een toekomstperspectief is waarin ze verder kunnen met hun leven. Wel is bekend dat lange procedures van grote (negatieve) invloed zijn op hun welbevinden.

3.2.4 *Imago van Nederland betreffende verschillende procedures in vergelijking met andere westerse landen*

Eerder WODC onderzoek onder de top-drie nationaliteiten van het 2015-cohort AMV's liet zien dat het imago van Nederland in termen van verschillende procedures in vergelijking met andere Europese landen de meest genoemde reden was door de jongeren om naar Nederland te komen, ongeacht of hun beoogde bestemming bij vertrek Nederland was of niet. Het imago van Nederland betreffende makkelijkere en kortere asiel- en gezinsherenigingsprocedures, een langere periode waar de verblijfsvergunning geldig is en een kortere verblijfsduur waarna men zich kon naturaliseren in vergelijking met andere landen werden in dat verband vermeld. In tegenstelling tot de Syrische jongeren, die voor vertrek goed geïnformeerd waren over mogelijkheden in verschillende Europese landen vooral via hun sociale netwerken in die landen, kregen de Eritrese en Afghaanse jongeren hun informatie vooral van land- of leeftijdsgenoten of anderen die ze onderweg (toevallig) hebben ontmoet of van mensensmokkelaars (Kulu-Glasgow et al., 2018).

In het kader van de recente instroom werd genoemd dat Nederland sinds 2016 geen snelle procedures meer kent vanwege de achterstanden bij het afhandelen van de asielaanvragen en dat de gezinnen vaak lang van elkaar gescheiden zijn tot de gezinshereniging plaats vindt. Volgens de experts is het te verwachten dat deze

⁹ De praktijk waar de Afghaanse minderjarige jongens aan de warlords of rijke zakenmannen verkocht worden waar ze als danseres getraind worden (in vrouwenkleding) en worden seksueel misbruikt en verkocht voor datzelfde doel (https://nl.wikipedia.org/wiki/Bacha_bazi).

informatie rondcirculeert en het imago van Nederland met snellere procedures niet meer geldt. Tegelijkertijd werd aangekaart dat onder de netwerken ook informatie rondgaat die niet met de werkelijkheid klopt (zie onder sociale netwerken/diaspora).

Daarnaast werd benadrukt dat beleid in andere (omringende) landen (mede) invloed heeft op de uiteindelijke keuze van de jongeren om naar Nederland te komen. Zo is het asielbeleid in landen zoals Zweden (een land waar sommige Syrische jongeren eigenlijk naar toe zouden willen) en Denemarken veel strenger geworden en willen jongeren nu vooral naar Nederland of Duitsland reizen. Tegelijkertijd werd genoemd dat Duitsland ook met grote achterstanden kampt in het behandelen van asielaanvragen en (wellicht) de procedures daar nog langer duren.

Naast de asielprocedure werd vermeld dat in Nederland eisen voor integratie in vergelijking met andere landen minder streng zijn. Als voorbeeld werd een vergelijking met Duitsland gemaakt: in Nederland kan men zich (na 18^e verjaardag) na vijf jaar laten naturaliseren terwijl in Duitsland men bijna zolang moet wachten voor het verkrijgen van een verblijfsvergunning en ook aan andere eisen moet voldoen, bijvoorbeeld betreffende werk, om zich te kunnen naturaliseren.

3.2.5 *Nederland als transitieland*

Er zijn onder de jongeren die naar Nederland komen ook jongeren (vooral Eritrese, Somalische en Jemenitische) voor wie de beoogde bestemming eigenlijk het Verenigd Koninkrijk is vanwege betere mogelijkheden voor integratie en werk in vergelijking met andere Europese landen – informatie die door de diaspora doorgespeeld wordt. In dat verband noemt een expert dat na de Brexit er een grote toename is van het aantal AMV's in het Verenigd Koninkrijk.¹⁰ Jongeren die eerder via Frankrijk naar het Verenigd Koninkrijk gingen proberen nu dat land via Nederland te bereiken vanwege de strengere grenscontroles in Frankrijk.

Daarnaast zijn er gevallen bekend waarin jongeren informeren naar mogelijkheden voor terugkeer; dit gebeurt echter sporadisch. In dat kader rijst de vraag of de jongeren in het huidige cohort ook daadwerkelijk in Nederland blijven.

3.2.6 *Sociale netwerken/diaspora*

Aanwezigheid van familie en etnische netwerken speelt volgens de experts een grote rol voor jongeren om naar een bepaald land te gaan (zie ook Staring & Aarts, 2010). Deze netwerken zijn, zoals eerder aangegeven een bron van informatie en bieden hulp bij aankomst. In dit verband wordt vooral de (grote) Syrische, Somalische en Irakese gemeenschap in Nederland genoemd. Het belang van diaspora kan bijvoorbeeld gezien worden aan de hand van de verschillen in de aantallen van Afghaanse AMV's in Nederland en België: het leeuwendeel van de AMV-populatie in België is Afghaans – terwijl er nauwelijks Syrische jongeren zijn – ondanks het feit dat inwilligingspercentage voor deze Afghaanse jongeren in België een van de laagste in Europa is.

Ook hier speelt misleidende informatie een rol: zo hebben bijvoorbeeld de Afghaanse jongeren in België toch het idee dat er een kans is dat ze een verblijfsvergunning kunnen krijgen – wat een doorslaggevende rol heeft, ondanks de lange beslisprocedure met een vaak negatieve uitslag. Dit geldt ook voor jongeren die naar

¹⁰ Zie ook bijvoorbeeld voor het AMV's in het Verenigd Koninkrijk in 2022: <https://www.communitycare.co.uk/2022/12/01/asylum-seeking-children-numbers-rise-dfe-figures/>.

Nederland komen met een verkeerd beeld over snellere procedures dat niet blijkt te kloppen met de realiteit van lange wachttijden.

3.2.7 *Toeval*

Eerder onderzoek onder AMV's liet zien dat sommige jongeren die bij het vertrek geen beoogde bestemming hadden per toeval in Nederland belanden. Onder het 2015-cohort was dit het vooral het geval voor Eritrese en Afghaanse jongeren. Daarbij speelden mensen die jongeren toevallig in Europa onderweg hebben ontmoet, leeftijdsgenoten die al onderweg waren naar Nederland die de jongeren niet uit het oog wilden verliezen een rol. Onder de degenen die toevallig waren ontmoet was er sprake van 'grijze agenten', mensen uit eigen etnische groep wiens rol niet duidelijk was (mogelijke smokkelaars, mensen die wellicht actief zijn op de zwarte markt of degenen die hun landgenoten 'willen helpen'), maar toch de bestemming van sommige jongeren hadden bepaald – bijvoorbeeld Eritrese jongeren die op een Duits treinstation aan andere Eritrese jongeren treinkaartjes verkochten naar Nederland (Kulu-Glasgow et al., 2018). Tijdens de kennistafel werd naar voren gebracht dat nog steeds veel jongeren, vooral de Eritrese, per toeval in Nederland belanden. Er zijn vermoedens dat mensensmokkelaars hier een belangrijke rol in zouden kunnen spelen.

Ook werd genoemd dat de gesloten grenzen of grenscontroles in Nederland een rol spelen in hoe de jongeren toevallig in Nederland belanden. Als ze hierdoor niet verder kunnen reizen of door de grenscontroles in Nederland door de politie worden tegengehouden terwijl ze eigenlijk onderweg zijn naar een ander land, blijven ze toch in Nederland (zie bijv. Staring & Aarts, 2010; Kulu-Glasgow et al., 2018, 2023).

3.2.8 *Vage positieve associaties*

Sommige jongeren komen naar Nederland vanwege de vage positieve associaties die ze met Nederland hebben (een reden die ook door de jongeren uit het 2015-cohort genoemd werd voor wie voor vertrek Nederland niet de beoogde bestemming was, Kulu-Glasgow et al., 2018). Als voorbeelden werd vermeld dat jongeren Nederland 'een prachtig land' vinden, het Nederlandse voetbalelftal noemen of in Griekenland 'aardige' vrijwilligers ontmoet hebben en daardoor naar Nederland gekomen zijn.

4 Conclusies

In dit afsluitende hoofdstuk presenteren we puntsgewijs de belangrijkste conclusies uit dit onderzoek.

- Historisch gezien fluctueert de instroom van AMV's sterk. Dit is over het algemeen in lijn met de trends op EU-niveau. Er is nu een piek in de aantallen (in 2022, 4.205 en in 2023 januari tot en met oktober 4.803) zoals ook het geval was in 2000 (6.705) en 2015 (3.860).
Waar de trends in Nederland in het verleden vrijwel gelijkliepen met de trends met de EU-landen in het algemeen, lijkt Nederland sinds 2020 in verhouding meer AMV's aan te trekken dan de EU-landen in het algemeen. In 2015 nam Nederland de zevende plek in de Europese ranking van bestemmingslanden; momenteel behoort Nederland tot de top-drie samen met Duitsland en Oostenrijk.¹¹
- De samenstelling naar land van herkomst verschilt sterk door de jaren heen. Waar in 2000 de meeste AMV's nog uit Sierra Leona, Angola en Guinee kwamen, kwam het grootste deel in 2015 uit Syrië, Eritrea en Afghanistan. Vanaf 2022 zijn daar jongeren uit Somalië, Jemen, Soedan en Irak bijgekomen.
- Verhoogde instroom van AMV's heeft te maken met diverse redenen die niet altijd specifiek voor hen gelden, maar ook voor volwassenen:
 - de steeds verslechterde situatie in landen van herkomst (bijvoorbeeld Jemen, Soedan, Somalië, Irak);
 - de steeds verslechterde situatie in de regio (door discriminatie en xenofobie – gevoel van – onveiligheid, strengere beleid voor vluchtelingen, verminderde toekomstmogelijkheden) waar jongeren en/of hun families in de afgelopen jaren in de eerste instantie naar toe gevlucht waren (met name Turkije, Libanon Ethiopië en Israël);
 - afnemende internationale hulp en vluchtelingenbeleid voor derde landen in de regio;
 - strengere grenscontroles in Europa, pushbacks en de complexiteit van de migratietraject in Europa en de reisroutes in de regio (met name Libië) zorgen voor vertragingseffecten en een hiermee samenhangende mogelijke inhaalslag die zich nu openbaart.
- Van de redenen die naar voren komen zijn slechts enkele heel specifiek voor AMV's waardoor AMV's vooruitgestuurd kunnen worden door hun familie met als doel gezinshereniging, aangezien zij:
 - anders dan volwassenen niet worden teruggestuurd naar het eerste EU-land waar ze ingereisd zijn of een asielaanvraag gedaan hebben;
 - als adolescenten in staat zijn risico's te nemen en mentaal en fysiek door te zetten tijdens een steeds gevaarlijker geworden reis, waardoor vaders achterblijven om voor het gezin te zorgen.

¹¹ Het gaat hier wel om de jongeren die een asielaanvraag indienen. In sommige landen komen jongeren in het kindbeschermingssysteem terecht en krijgen een verblijfsvergunning wegens minderjarigheid zonder asiel hoeven aan te vragen. Vanwege het gebrek aan de systematische registratie van groep in de Europese statistieken wordt een echte vergelijking in de daadwerkelijke aantallen moeilijk.

- Voor de meeste jongeren is Nederland geen beoogde bestemming bij vertrek. Syrische jongeren zijn hierbij een uitzondering. Het migratietraject in Europa is niet lineair en de overwegingen van jongeren veranderen steeds tijdens de reis en zijn afhankelijk van wat de jongeren tegenkomen in verschillende landen (zoals grenscontroles, – soms onjuiste – informatie gekregen via hun peers of anderen, mensensmokkelaars, sociale netwerken, of ze hun ambities in een land kunnen realiseren, leefomstandigheden). Dat bepaalt uiteindelijk in welk land de jongeren terechtkomen. Veel jongeren voelen zich onveilig in Oost-Europese landen en bewegen richting West-Europa.

Er zijn geen bijzondere, andere redenen waarom het recente cohort jongeren in Nederland terechtkomt wanneer dat wordt vergeleken met die onder het cohort van 2015. Combinaties van redenen spelen een rol; er is geen sprake van één aanwijsbare oorzaak: veiligheid, rol van mensensmokkelaars, positieve imago van Nederland als een tolerante, vrije samenleving met respect voor mensenrechten, positieve imago van Nederland met betere toekomstmogelijkheden, imago van Nederland betreffende verschillende procedures in vergelijking met andere westerse landen, sociale netwerken en diaspora, vage positieve associaties spelen een rol. Daarnaast zien sommigen Nederland als een transitieland, en anderen komen er terecht als gevolg van toeval. Ook in deze redenen zijn er verschillen naar nationaliteit en zelfs binnen de groepen en is er geen duidelijke rangschikking in de redenen, behalve dat veiligheid en sociale netwerken veelvuldig genoemd werden.

In tegenstelling tot de bestaande algemene indruk in de politiek en maatschappij is gezinshereniging niet altijd een doel van immigratie van AMV's naar Nederland. Er zijn belangrijke verschillen naar nationaliteit. Syrische en Irakese jongeren (en/of hun ouders) wensen vaker gezinshereniging. Onder Afrikaanse jongeren komt dat minder vaak voor. Daarnaast geldt dat in alle samenlevingen waar jongeren heel erg beperkt worden door conservatisme of religie, de jongeren ook zelf beslissen om weg te gaan en er zijn ook jongeren die helemaal geen gezinshereniging willen omdat ze door hun eigen familie beperkt worden in hun gedrag.

Kennishiaten

- Het is in dit onderzoek duidelijk geworden dat de redenen waarom jongeren naar Nederland komen uiteenlopen, complex zijn en ook kunnen verschillen, zowel binnen herkomstgroepen als tussen -groepen. Om hier dieper op in te kunnen gaan, ook de verschillen naar nationaliteit en binnen de groepen beter te kunnen duiden, zou een kwalitatief onderzoek onder jongeren die recent in Nederland aangekomen zijn, kunnen uitgevoerd worden. Deze methode van onderzoek onder deze doelgroep is echter erg tijdsintensief en complex, mede door taalbarrières. Het onderzoek uit 2018 naar beweegredenen van Syrische, Eritrese en Afghaanse jongeren biedt al wel inzicht voor deze groepen, al kunnen bepaalde redenen door de tijd heen natuurlijk belangrijker of minder belangrijk geworden zijn. De recent gearriveerde AMV's hebben daarnaast te maken gehad met andere – meer complexe – omstandigheden gedurende hun migratietraject.
- Een alternatief zou zijn verdiepend onderzoek te doen onder sleutelfiguren in bepaalde nationaliteitsgroepen waar nu nog weinig onderzoek naar gedaan is om meer inzicht te krijgen in de beweegredenen van deze nieuwe groepen (zoals Jemen, Irak, Soedan en Somalië).

- Ook zou dossieronderzoek inzicht kunnen geven in de verschillende beweegredenen van AMV's om naar Nederland te komen en de invloed van het migratietraject daarop.
- Uit het onderzoek komt naar voren dat de reis naar Nederland, ook binnen Europa, complexer is geworden en steeds meer tijd in beslag neemt. Hoe jongeren exact naar Nederland reizen is nu niet vast te stellen. De universiteit van Gent heeft recent de resultaten van een grootschalig onderzoek uitgebracht naar de vluchtervaringen en beslissingen onderweg. Dit zou eventueel aangevuld kunnen worden met kwantitatief onderzoek naar de reisroutes en migratietrajecten van AMV's. Deze optie wordt momenteel onderzocht in ander WODC-onderzoek naar reisroutes van irreguliere migranten in het algemeen.
- Het is niet duidelijk of alle jongeren die recent in Nederland aankwamen ook daadwerkelijk in Nederland willen blijven (ondanks dat ze hier asielaanvragen). Om de ontwikkelingen in verblijf en vertrek van het recente cohort jongeren te kunnen monitoren kan er eventueel een cohort-onderzoek opgezet worden om hen in de toekomst te volgen (zie eerder cohort-onderzoek naar AMV's die tussen 2014 en medio-2019 naar Nederland zijn gekomen; Noyon et al., 2020).
- Vanwege het gebrek aan systematische Europese registraties van AMV's die buiten het asielsysteem vallen, is het niet mogelijk tot een realistische vergelijking van de verdeling van de daadwerkelijke aantallen AMV's binnen Europa te komen. Er zijn indicaties dat de instroom van amv buiten het asielsysteem groot is, vooral in Frankrijk, Italië en Spanje (APM, 2023). Het opzetten van een Europees registratiesysteem dat het totaal aantal AMV's per land tegen het licht kan houden is wenselijk.

Literatuur

- Allsopp, J. (2017). *Becoming Adult: Unaccompanied minors and secondary migration between Italy and the UK: Research Brief 8*. Institute of Education, University of Birmingham, Institute for Research into Superdiversity, University of Oxford, Refugee Studies Centre.
- APM (Analyse Proeftuin Migratieketen) (2023). *Kwantitatieve analyse alleenstaande minderjarige vreemdelingen (amv) 2023*. DG Migratie, Ministerie van Justitie en Veiligheid.
- Belloni, M. (2020). Family project or individual choice? Exploring agency in young Eritreans' migration. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 46(2), 336-353.
- Derluyn, I., Orsini, G., Adeyinka, S., Behrendt, M., Rota, M., Uzureau, O., & Lietaert, I. (2022). *Impact of Flight Experiences on the Mental Health of Unaccompanied Minors on the Move. The ChildMove Project*. Ghent University.
- IND (Immigratie- en Naturalisatiedienst) (2021). *Asylum Trends. Monthly Report on Asylum Applications in The Netherlands*. December 2021. IND.
- IND (Immigratie- en Naturalisatiedienst) (2022). *Analyse instroom alleenstaande minderjarige vreemdelingen*. Afdeling Onderzoek en Analyse (O&A).
- IND (Immigratie- en Naturalisatiedienst) (2023). *Asylum Trends. Monthly Report on Asylum Applications in The Netherlands*. November 2023. IND.
- Kahmann, M., Hamdi, A., & Verstappen, M. (2023). *Invloed asielbeleid op migratie naar Nederland: Wetenschappelijke inzichten in migratiedrivers*. Verwey-Jonker Instituut.
- Kulu-Glasgow, I., Van der Meer, M., Schans J. M. D., & Scheepmaker M. (2023). *I have nothing to lose. Nomadic unaccompanied minors in Europe*. WODC. Cahier 2023-9.
- Kulu-Glasgow, I. Noyon, S. M., & Smit, M., m.m.v. S. Shagiwal (2018). *Unaccompanied minor asylum seekers in the Netherlands: choice or chance?* WODC. Cahier 2018-8.
- Melissourgos, S., Leerkes, A., & Klaassen, M. (2023). Stuck in Greece? Unaccompanied Minors' Stratified Access to Family Reunification on the Way to Other EU Member States. *European Journal of Migration and Law*, 25(3), 301-327.
- Noyon, S. M., Driessen, Z. C., Boot, N. C., Kulu-Glasgow, I., Verschuren, L. B. C. (2020). *Integratie en vertrek van een recent cohort AMV's in Nederland (2014-2019)*. Factsheet 2020-3. WODC/CBS.
- Orsini, G., Uzureau, O., Behrendt, M., Rota, M., Adeyinka, S., Derluyn, I., & Lietaert, I. (2023). Children's mobility across the EU governance of unauthorized migration as a game of chutes and ladders: evidence from Libya, Italy, Greece and Belgium. In I. van Liempt, J. Schapendonk & A. Campos-Delgado (eds.), *Research Handbook on Irregular Migration* (pp.190-201). Edward Elgar Publishing.
- Staring, R., & Aarts, J. (2010). *Jong en illegaal in Nederland: Een beschrijvende studie naar de komst en het verblijf van onrechtmatig verblijvende (voormalige) alleenstaande minderjarige vreemdelingen en hun visie op de toekomst*. Boom Juridische Uitgevers.
- Uzureau, O., Lietaert, I., Senovilla-Hernandez, D., Derluyn, I. (nog te verschijnen). Multi-layered mobilities: Unaccompanied minors' trajectories, decision-making and mobility after arrival in Italy. *Children's Geographies*.
- VWN (Vluchtelingenwerk Nederland) (2010). *Vluchtelingen in getallen 2010*. VWN.
- VWN (Vluchtelingenwerk Nederland) (2022). *Vluchtelingen in getallen 2022*. VWN.
- VWN (Vluchtelingenwerk Nederland) (2023). *Vluchtelingen in getallen 2023*. VWN.

Het Wetenschappelijk Onderzoek- en Datacentrum (WODC) is het kennisinstituut voor de rechtsstaat. Het WODC doet zelf onafhankelijk wetenschappelijk onderzoek of laat dit doen door erkende instituten en universiteiten, ter ondersteuning van beleid en uitvoering.

Meer informatie:

www.wodc.nl